

Про перспективи використання методу «форум-театр» у педагогічному процесі

Обґрунтовано застосування методу «форум-театр» як нової форми реалізації особистісно-орієнтованого педагогічного підходу на кафедрі психіатрії, наркології, неврології та медичної психології. Метод застосовувався для формування навичок використання теорії у вирішенні ситуаційних завдань, що стосуються етичних принципів у медичній практиці, а також посилення критичності мислення та практичної спрямованості в підготовці студентів медичного факультету з дисципліни «Деонтологія». Специфіка викладання теоретичних дисциплін вимагає змін формату занять, включення технологій «навчання через досвід». Наголошено на тому, що використання «форум-театру» як форми навчання через досвід дозволяє не лише отримати знання, але й набути професійних навичок, розвивати самостійність і творчі здібності студентів, критичність мислення, вміння співпрацювати в групі.

Ключові слова: деонтологія, інтерактивні методи навчання, навчання через досвід, форум-театр.

D. V. Strigol
d_shtrygol@ukr.net

On the prospects of using the «forum-theater» method in the pedagogical process

The use of the forum-theater method as a new form of realizing the personality-oriented pedagogical approach at the Department of Psychiatry, Narcology, Neurology and Medical psychology is presented. The method was adopted for developing the skills of using theory to solve situational tasks concerning ethical principles in medical practice, as well as for raising critical thinking and practical orientation when preparing medical students in "Deontology". The specificity of teaching theoretical subjects requires changes in the format of classes, the inclusion of experiential learning technologies. It is emphasized that the use of "forum-theater" as a form of experiential learning allows to acquire not only knowledge but also professional skills, to develop students' self-sufficiency and creative abilities, critical thinking, and the ability to collaborate in a group.

Keywords: deontology, interactive methods of teaching, experiential learning, forum-theater.

Компетентнісний підхід до навчання, який є найбільш поширеним у сучасному педагогічному просторі вищої школи, передбачає наявність певних знань, умінь, навичок, а також здатність, готовність розпорядитися ними в певних галузях професійної діяльності. Він потребує особистісно-орієнтованих педагогічних технологій, основними ознаками яких є опертя на досвід, знання, вміння і навички студентів; наявність у студентів відчуття контролю над процесом свого навчання; досягнення успіху, задоволення пізнавальних потреб, а також потреб у самореалізації, наявність мотивації до навчання [2].

Необхідним є перехід до інтерактивної моделі навчання, в якій викладач є не стільки наставником, скільки співрозмовником, котрий спрямовує діяльність студента у те чи інше річище, виступає в ролі фасилітатора – помічника у формуванні вмінь і навичок системного мислення та вирішення реальних проблемних ситуацій [1]. Тому потребують перегляду і методи проведення практичних занять.

Новою формою реалізації особистісно-орієнтованого підходу на кафедрі психіатрії, наркології, неврології та медичної психології стало використання методу «форум-театр» у межах викладання дисципліни «Деонтологія» іноземним студентам 2 курсу медичного факультету.

Методика «форум-театр», яку розробив Августо Боал (Бразилія) у 80-х роках ХХ століття, дозволяє учасникам на певний час опинитися в різних соціальних ролях, завдяки ігровій формі побачити, як реагують на них інші люди, які залучені до проблеми [3; 4]. Метод дає змогу не лише запропонувати та обговорити моделі поведінки, але й програти, відчутти й прожити їх на глибинному психоемоційному рівні. Це сприяє запам'ятовуванню важливої інформації на тривалий термін і створює стійку мотивацію до зміни своєї поведінки.

Для проведення вистави «форум-театру» запрошується група «акторів» (звичайних людей), із якою розглядається конкретна ситуація і прояснюється позиція з цього питання. Потім виконавці самі пропонують сюжет форум-вистави, розподіляють, хто якого персонажа буде грати, – і вже від імені цих героїв пишуть сценарій. В основі сценарію може лежати чиясь особиста історія або пережитий досвід. Потому в аудиторії, що зібралася, розігрується міні-вистава з 3–6 сценами. Далі ведучий пропонує кожному бажаному глядачу під час повторного виконання вистави самому стати актором, замінивши когось із виконавців, запропонувавши якусь іншу модель поведінки, заздалегідь коротко озвучивши, що саме він хотів би змінити в поведінці персонажа. Після завершення проводиться обговорення набутого досвіду.

Отже, у жовтні 2018 року студенти другого року навчання, які вивчають деонтологію на кафедрі психіатрії, наркології, неврології та медичної психології медичного факультету, отримали пропозицію використовувати

метод «форум-театр» для вирішення ситуаційних завдань, що стосуються етичних принципів у медичній практиці. Їм було запропоновано (на вибір) декілька конкретних ситуацій взаємодії лікаря і пацієнта. Далі в процесі дискусії студенти висловили етичну позицію з цих питань. Після цього було створено дві групи студентів. Кожна з груп створила свій сюжет форум-вистави, розподілила ролі та написала сценарій. Вистави були репрезентовано на двох практичних заняттях у межах дисципліни «Деонтологія» і на науковій конференції студентів, аспірантів та молодих науковців «Актуальні проблеми медичної етики та деонтології різних країн світу (сучасні погляди)». На виставах були присутні близько 70 студентів. Ведучою «форум-театрів» стала викладачка (авторка цієї статті). Після репрезентації ситуації «акторами» ведуча поставила глядачам (студентам) такі запитання:

- 1) як їм здається, чи могла така ситуація відбутися в житті?
- 2) чим ця ситуація може завершитися?
- 3) чи могли герої або їхнє оточення поводитися якимось інакше, щоб ситуація розвивалася по-іншому?

Питання викликали неабиякий інтерес, студенти активно висловлювали власну позицію, а потім було запропоновано й розіграно інші моделі поведінки лікаря. Після завершення студенти (як «актори», так і «глядачі») поділилися позитивними враженнями, висловили інтерес до участі в подібній роботі. Як результат – сформувалося нове розуміння теоретичного матеріалу, з'явилися плани використання нового досвіду в практичній діяльності.

Основним принципом використання методу «форум-театр» у педагогічному процесі є навчання через досвід, тобто «не через інструкції, а через трансформацію досвіду, особисті відкриття» [5, с. 38]. Навчання через досвід сприймається як співробітництво між викладачем і студентом із метою заохочувати самостійне навчання, особисті висновки. Такий спосіб зміцнює загальні компетенції: самостійність, відповідальність за результати свого навчання, творчі здібності, активність, опертя на міжособистісну взаємодію.

Важливим елементом методу «форум-театр» є рефлексія набутого досвіду. Рефлексія застосовується як інструмент для розвитку усвідомленості. Студентам пропонувалося поділитися емоційними реакціями з приводу пережитого досвіду участі в спектаклі. Усвідомлення своїх емоцій сприяє розвитку емоційного інтелекту. Завдання викладача – допомогти усвідомити, які власні дії (та дії інших учасників) спровокували саме такі емоційні реакції. Окрім того, корисно пов'язати набутий досвід із реальними життєвими ситуаціями і майбутньою професійною діяльністю. І тоді є шанс застосування набутого досвіду в професійному житті та інших соціальних контекстах за планом, який створено під час заняття.

«Форум-театр» – це метод навчання через особистий досвід, через дію, а не через теорію. Використання цієї методики може бути вдалим

доповненням традиційного підходу до навчання через інструктування. Коли об'єкт навчання – суб'єктивний (наприклад, вирішення конфліктів, етичні дилеми), методика дозволяє віднайти відповіді не лише на основі набутих знань, але й зі свого конкретного досвіду, діяти в контексті «тут і зараз», схарактеризувати явища своїми словами. У процесі розвитку навичок вирішення конфліктів і у разі вирішення етичних дилем немає єдиної правильної моделі-рішення. Кожен повинен знайти найбільш прийнятний для себе спосіб. Метод «форум-театр» дозволяє досягти цієї мети. Крім того, він створює навчальну команду – це розширює можливості учасників, формує критичне розуміння і сприяє трансформації, а відтак – і особистісному зростанню студентів.

Отже, сучасний період розвитку вищої школи характеризується важливістю формування у студентів здатності генерувати нову інформацію на основі наявної, а також критичності мислення, емоційного інтелекту, вміння співпрацювати в групі. Використання методу «форум-театр» як форми навчання через досвід дозволяє не лише отримати знання, але й набути професійних навичок та сформувані відносини, розвивати самостійність і творчі здібності студентів.

Література

1. Пономарьов В. І. Про перспективи використання інноваційних технологій у викладанні психіатрії та наркології іноземним студентам / В. І. Пономарьов, Д. В. Штриголь, Г. О. Суворова-Григорович // Проблеми сучасної освіти : зб. наук.-метод. пр. / уклад. Ю. В. Холін, Т. О. Маркова. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. – Вип. 8: у 2 ч. Ч. 1. – С. 97–103.

2. Стрельников В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі: модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МПК ПУЕТ / В. Ю. Стрельников, І. Г. Брітченко. – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 309 с.

3. Boal A. Games for Actors and Non-Actors. 2nd Edition [Electronic resource]. – Way of access : <https://www.deepfun.com/wp-content/uploads/2010/06/Games-for-actors-and-non-actors...Augusto-Boal.pdf>

4. Howard L. A. Speaking theatre/doing pedagogy: re-visiting theatre of the oppressed / Leah Anne Howard // Communication Education. – 2004. – № 53(3). – P. 217–233.

5. Kolb D. A. Experiential learning: Experience as the source of learning and development [Electronic resource] / D. A. Kolb. – Way of access : http://edu.mnhn.fr/pluginfile.php/22347/mod_resource/content/0/EDTS%20experiential%20learning%20kolb.pdf